

Sygn. akt I C 1905/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2019 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: S.S.R. Bartosz Kasielski

Protokolant: stażysta Paweł Kozera

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2019 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa D. W.

przeciwko J. Z.

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża D. W. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1905/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 grudnia 2018 roku D. W. wystąpił przeciwko J. Z. o zapłatę kwoty 15.000 złotych wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zwrot kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazano, że dochodzona kwota stanowi zachówek należny po zmarłej w dniu 18 października 2011 roku babce S. Z. (1).

(pozew k. 4 – 6)

Postanowieniem z dnia 8 lutego 2019 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi zwolnił D. W. od kosztów sądowych w całości.

(postanowienie k. 31)

W odpowiedzi na pozew z dnia 5 kwietnia 2019 roku J. Z. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany podniósł w pierwszej kolejności zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia ze względu na upływ pięciu lat od daty otwarcia testamentu, zaś w dalszej kolejności zakwestionował wysokość zachowku oraz wskazał, że dochodzone przez powoda niniejszego roszczenia pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

(odpowieź na pozew k. 39 – 41)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

D. W. jest wnukiem S. Z. (1), zmarłej w dniu 18 października 2011 roku.

(odpis skrócony aktu zgonu S. Z. (1), k.8, odpis skrócony aktu urodzenia D. W. k.9, odpis skrócony aktu małżeństwa k.10)

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z dnia 3 lipca 2018 roku wydanym w sprawie sygn. akt II Ns 246/14 z wniosku L. P. z udziałem J. Z., A. D., A. L., K. M., Ł. M., R. Z. i P. M. stwierdził, że spadek po S. Z. (2) z domu B., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 4 września 2001 roku, otwartego i ogłoszonego przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w dniu 14 września 2012 roku nabył w całości jej syn J. Z..

(postanowienie z dnia 3 lipca 2018 roku, sygn. akt II Ns 246/14 k.7)

J. Z. jeszcze za życia zmarłej S. Z. (1) otrzymał od niej na podstawie umowy darowizny lokal mieszkalny numer (...) położony w Ł. przy ulicy (...), który wyczerpywał całość masy spadkowej.

(okoliczność bezsporna)

W toku postępowania w sprawie II Ns 246/14 L. P., córka spadkodawczyni oraz matka D. W., kwestionowała ważność testamentu sporządzonego przez S. Z. (1) w dniu 4 września 2011 roku i wносиła o stwierdzenie dziedziczenia na podstawie ustawy, natomiast D. W. nie występował w nim w charakterze uczestnika.

(okoliczności bezsporne)

D. W. jest osobą bezrobotną, bez prawa do zasiłku. Prowadzi wspólne gospodarstwo domowe ze swoją matką L. P. oraz niepełnosprawnym ojczymem A. P.. Ich jedynym źródłem utrzymania jest emerytura uzyskiwana przez L. P. w wysokości około 1.720 złotych.

(oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym k.18 – 19, decyzje PUP k.20 – 22, decyzja ZUS k.27, orzeczenie o niepełnosprawności k.28)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie załączonych do pozwu oraz odpowiedzi na pozew dokumentów.

Sąd oddalił wnioski o przeprowadzenie dowodów z zeznań świadków I. Z., R. Z. i M. L., a także z przesłuchania stron uznając, że w realiach niniejszej sprawy nie jest konieczne prowadzenie szerszego postępowania, a dopuszczenie złożonych wniosków prowadziłoby do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania i nie wpływało w żadnej mierze na treść podjętego rozstrzygnięcia.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu w całości.

Materialnoprawną podstawę dochodzonego roszczenia stanowił przepis art. 991 k.c., zgodnie z którym, zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek) - § 1; jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (§ 2).

Okoliczności niniejszej sprawy były w zasadzie bezsporne pomiędzy stronami w zakresie faktu, że powód jest zstępnym (wnukiem) zmarłej S. Z. (1) i w ramach należnego mu zachowku nie został powołany do spadku, zaś spadek na podstawie testamentu notarialnego nabył w całości pozwany. Dodatkowo jego matka L. P. została wydziedziczona, wobec czego to jej zstępni należą do kręgu podmiotów, które są spadkobiercami w odniesieniu do udziału spadkowego,

który przypadłaby wydziedziczonej, gdyby nie doszło do wydziedziczenia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 roku, III CZP 85/15, OSNC 2017/1/2). Stosownie do treści art. 1011 k.c., zstępni wydziedziczonego zstępnego są uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę. Niewątpliwe było również to, że pozwany za życia spadkodawczyni otrzymał darowiznę w postaci lokalu mieszkalnego położonego w Ł. przy ulicy (...). W konsekwencji należało uznać, że D. W. co do zasady przysługiwało na podstawie art. 991 § 2 k.c. w zw. z art. 1011 k.c. względem J. Z. roszczenie o zapłatę tytułem zachowku sumy pieniężnej odpowiadającej połowie wartości udziału spadkowego, jaki przypadłby mu przy dziedziczeniu ustawowym, co oznacza, że mógł domagać się $\frac{1}{12}$ wartości spadku ($\frac{1}{6} \times \frac{1}{2}$) – według jego stanu z daty śmierci S. Z. (1) oraz według cen aktualnych na datę rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, przy uwzględnieniu zaliczanych do majątku spadkowego darowizn i odjęciu darowizn zaliczanych na poczet zachowku (art. 994 k.c.).

Pomimo powyższego, roszczenie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie ze względu na zasadnie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia.

Według art. 1007 § 2 k.c., roszczenie przeciwko osobie obowiązanej do uzupełnienia zachowku z tytułu otrzymanych od spadkodawcy zapisu windykacyjnego lub darowizny przedawnia się z upływem lat pięciu od otwarcia spadku. Zaznaczyć należy, że do dnia 23 października 2011 roku, tj. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 85, poz. 458), zmieniającej treść art. 1007 § 2 k.c., roszczenie przeciwko osobie obowiązanej do uzupełnienia zachowku z tytułu otrzymanej od spadkodawcy darowizny przedawniało się z upływem lat trzech od otwarcia spadku. Z kolei stosownie do treści art. 8 powyższej ustawy zmieniającej kodeks cywilny, do roszczeń, o których mowa w art. 1007 ustawy, o której mowa w art. 1, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy tego artykułu w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Wobec powyższego do oceny zasadności dochodzonego roszczenia zastosowanie znajdzie dłuższy, pięcioletni termin przedawnienia.

W okolicznościach niniejszej sprawy nie budziła jakichkolwiek wątpliwości data otwarcia spadku, która z mocy art. 924 k.c. jest równoznaczna z chwilą śmierci spadkodawcy. Dodatkowej analizy wymaga natomiast kwestia ewentualnego przerwania biegu przedawnienia w odniesieniu do roszczenia powoda na skutek zainicjowanego przez jego matkę L. P. postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt: II Ns 246/14 w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po S. Z. (1), w toku którego zakwestionowała ważność sporządzonego przez spadkodawczynię testamentu i wniosła o stwierdzenie dziedziczenia na podstawie ustawy.

W orzecznictwie przyjmuje się, że bieg przedawnienia roszczenia o zachówek przerywa w szczególności zgłoszenie przez uczestnika postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku zarzutu nieważności testamentu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1992 roku, III CZP 130/92, OSNC 1993/4/60), a także złożenie przez uprawnionego do zachowku wniosku o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2013 roku, III CZP 53/13, OSNC 2014/4/41). Okoliczności te mają znaczenie niewątpliwie dla biegu przedawnienia ewentualnego roszczenia z tytułu zachowku należnego L. P., która w toku ww. postępowania spadkowego zakwestionowała sporządzony przez spadkodawczynię testament, a w konsekwencji termin biegu przedawnienia w odniesieniu do niej uległ przerwaniu z dniem złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku, a następnie zaczął swój bieg ponownie z dniem prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie o sygn. akt: II Ns 246/14. Warto podkreślić, że sąd rozpoznający sprawę o stwierdzenia nabycia spadku ze względu na zakres swojej kognicji nie bada w ogóle na tym etapie kwestii ważności i skuteczności ewentualnego wydziedziczenia uprawnionych do zachowku. Wobec powyższego L. P. może w dalszym ciągu kwestionować skuteczność dokonanego przez spadkodawczynię wydziedziczenia i dochodzić w odrębnym procesie należnego jej od pozwanego zachowku.

Odmienne należy jednak ocenić sytuację prawną powoda, który w toku ww. postępowania spadkowego nie brał udziału, a także nie wykazał, by w jakikolwiek inny sposób przerwał bieg przedawnienia. W szczególności należy podkreślić, że takiego skutku nie odniosło niewątpliwie postępowanie zainicjowane przez jego matkę, ponieważ w orzecznictwie ugruntował się pogląd, zgodnie z którym nawet zgłoszenie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku przez wydziedziczonego zarzutu nieważności testamentu nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia o zachówek

zstępnych tego wydziedziczonego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 roku, III CZP 134/95, OSNC 1996/1/15).

Mając na uwadze powyższe Sąd doszedł do przekonania, że bieg terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia rozpoczął się w dniu 18 października 2011 roku, a zakończył z dniem 18 października 2016 roku. Wobec wniesienia pozwu przez D. W. dopiero w dniu 7 grudnia 2018 roku i braku wcześniejszego skutecznego przerwania biegu przedawnienia, dochodzone roszczenie uległo przedawnieniu. Z tego też powodu zbędne okazało się prowadzenie dalszego postępowania dowodowego w sprawie i odnoszenie się do pozostałych zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uznając, że w niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek przemawiający za nieobciążaniem powoda kosztami procesu, a zatem zastosowaniem wyjątku od zasady odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.). Należało mieć bowiem na względzie wyjątkowe okoliczności niniejszej sprawy, a w szczególności trudną sytuację majątkową D. W., a także uzasadnione okolicznościami sprawy subiektywne przekonanie powoda o zasadności dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia. Jak wynika z oświadczenia o stanie majątkowym powoda oraz dowodu z jego przesłuchania, aktualnie jest osobą bezrobotną i nie uzyskuje żadnych dochodów. Jedynym źródłem utrzymania prowadzonego przez niego wspólnie z matką oraz ojczymem gospodarstwa domowego jest świadczenie emerytalne matki w wysokości około 1.700-1.800 złotych. Wobec tego w ocenie Sądu nałożenie na powoda obowiązku zwrotu kosztów procesu wiązałoby się z nadmiernym uszczerbkiem dla ich utrzymania. Jednocześnie dodać należy, że powód mógł pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że dochodzone przez niego roszczenie pozostaje uzasadnione i nie uległo przedawnieniu ze względu na konsekwentne kwestionowanie ważności testamentu przez jego matkę i długi czas trwania postępowania spadkowego.